

Zdravotnictví – zákonný rámec

1 Úvod

Základním předpisem pro zdravotníky byl po dlouhá léta zákon O péči o zdraví lidu 20/1966 Sb., který byl nesčíslněkrát novelizován.

Dnem 1. 4. 2012 pak vstupuje v účinnost zákon 372/2011 Sb., O zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování a navazující zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě.

Tato kapitola se bude zabývat zákonem 372/2011 Sb.

Zaměří se zejména na práva a povinnosti stran, zúčastňujících se procesů zdravotní péče, tedy zdravotnických zařízení a pacientů. Způsobilost k vykonávání zdravotnického povolání je tématem jiné kapitoly stejně jako zásady vedení zdravotnické dokumentace.

2 Základní definice (§ 2 - § 4)

Poskytovatelem zdravotních služeb se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle tohoto zákona¹.

Zdravotnickými službami se rozumí:

- poskytování zdravotní péče podle tohoto zákona zdravotnickými pracovníky a dále činnosti vykonávané v přímé souvislosti s poskytováním zdravotní péče,
- konzultační služby související s individuálním léčebným postupem,
- nakládání s tělem zemřelého v rozsahu stanoveném tímto zákonem,
- zdravotnická záchranná služba,
- zdravotnická dopravní služba,
- přeprava pacientů neodkladné péče,
- činnost odběrových zařízení nebo tkáňových zařízení pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidských orgánů, tkání a buněk,
- transfuzní služby nebo krevní banky podle právního předpisu upravujícího výrobu transfuzních přípravků, jejich skladování a výdej,
- specifické zdravotní služby podle zákona o specifických zdravotních službách, zdravotní služby podle zákona upravujícího transplantace nebo zákona upravujícího umělé přerušování těhotenství.

Zdravotní péčí se rozumí soubor činností a opatření prováděných u fyzických osob, preventivní, diagnostické, léčebné, léčebně rehabilitační, ošetrovatelské nebo jiné zdravotní výkony prováděné zdravotnickými pracovníky, a to za účelem:

- předcházení, odhalení a odstranění nemoci, vady nebo zdravotního stavu (dále jen „nemoc“),

---

1 zákon 372/2011 Sb.

- udržení, obnovení nebo zlepšení zdravotního a funkčního stavu,
- udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení,
- pomoci při reprodukci a porodu,
- posuzování zdravotního stavu.

Pacientem se rozumí fyzická osoba, které jsou poskytovány zdravotní služby.

Ošetřujícím zdravotnickým pracovníkem se rozumí zdravotnický pracovník, který navrhuje a následně i koordinuje péči o pacienta.

Individuálním léčebným postupem se rozumí poskytování zdravotních služeb v logické a časové posloupnosti konkrétnímu pacientovi.

Hospitalizací se rozumí doba zpravidla delší než 24 hodin, po kterou je pacientovi přijatému na lůžko ve zdravotnickém zařízení poskytovatele lůžkové péče poskytována lůžková péče.

Registrujícím poskytovatelem se rozumí poskytovatel ambulancí péče v oboru všeobecné praktické lékařství, v oboru praktické lékařství pro děti a dorost, v oboru zubní lékařství nebo v oboru gynekologie a porodnictví, který přijal pacienta do péče za účelem poskytnutí primární ambulancí péče.

Zdravotnickým zařízením se rozumí prostory určené pro poskytování zdravotních služeb.

Návštěvní službou se rozumí poskytování zdravotní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta.

Vlastním sociálním prostředím pacienta se pro účely tohoto zákona rozumí domácí prostředí pacienta nebo prostředí nahrazující domácí prostředí pacienta.

Oborem zdravotní péče se pro účely tohoto zákona rozumí:

- zubní lékařství, farmacie, obory specializačního vzdělávání nebo obory certifikovaných kurzů lékařů, zubních lékařů nebo farmaceutů podle jiného právního předpisu,
- odbornosti nelékařských zdravotnických pracovníků nebo obory specializačního vzdělávání nebo obory certifikovaných kurzů nelékařských zdravotnických pracovníků podle jiného právního předpisu.

Náležitou odbornou úroveň se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.

3 Druhy a formy zdravotní péče (§ 5)

3.1 Druhy zdravotní péče podle časové naléhavosti

a/ neodkladná péče, cílem je zamezit nebo omezit vznik náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo zdraví,

b/ akutní péče, cílem je odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu, snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu nebo aby se pacient nedostal do stavu, ve kterém by ohrozil sebe nebo své okolí,

c/ nezbytná péče, kterou z lékařského hlediska vyžaduje zdravotní stav pacienta, který je zahraničním pojištěncem,

d/ plánovaná péče.

3.2 Druhy zdravotní péče podle účelu jejího poskytnutí

a/ preventivní péče, jejímž účelem je včasné vyhledávání faktorů, které souvisí se vznikem nemoci nebo zhoršením zdravotního stavu, a provádění opatření směřujících k eliminaci těchto rizik,

b/ diagnostická péče, jejímž účelem je zjištění aktuálního zdravotního stavu pacienta a dalších informací, potřebných ke stanovení diagnózy a léčby,

c/ dispenzární péče, jejímž účelem je aktivní a dlouhodobé sledování zdravotního stavu pacienta s rizikovým onemocněním nebo stavem,

d/ léčebná péče, jejímž účelem je vyléčit nebo zmírnit důsledky nemoci,

e/ posudková péče, jejímž účelem je zjištění, zda pacient je schopen vzhledem ke svému zdravotnímu stavu vykonávat určitou činnost,

f/ léčebně rehabilitační péče, jejímž účelem je maximální možné obnovení funkcí pacienta cestou odstranění vzniklých funkčních poruch nebo náhradou některé funkce jeho organismu, popřípadě zpomalení nebo zastavení nemoci a stabilizace jeho zdravotního stavu,

g/ ošetrovatelská péče, jejímž účelem je udržení, podpora a navrácení zdraví a uspokojování biologických, psychických a sociálních potřeb změněných nebo vzniklých v souvislosti s poruchou zdravotního stavu jednotlivců nebo skupin nebo v souvislosti s těhotenstvím a porodem, a dále rozvoj, zachování nebo navrácení soběstačnosti; její součástí je péče o nevléčitelně nemocné, zmírňování jejich utrpení a zajištění klidného umírání a důstojné přirozené smrti,

h/ paliativní péče, jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí,

i/ lékárenská péče a klinicko-farmaceutická péče (dále jen „lékárenská péče“), jejímž účelem je zajišťování, příprava, úprava, uchovávání, kontrola a výdej léčiv a zdravotnických prostředků.

4 Formy zdravotní péče (§ 6 - § 10)

Formami zdravotní péče jsou ambulantní péče, jednodenní péče, lůžková péče a zdravotní péče poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí pacienta.

4.1 Ambulantní péče

Ambulantní péče je zdravotní péčí, při níž se nevyžaduje hospitalizace pacienta nebo přijetí pacienta na lůžko do zdravotnického zařízení poskytovatele jednodenní péče.

Ambulantní péče je poskytována jako:

a/ primární ambulantní péče, jejímž účelem je poskytování preventivní, diagnostické, léčebné a posudkové péče a konzultací, dále koordinace a návaznost poskytovaných zdravotních služeb jinými poskytovateli; tuto zdravotní péči pacientovi poskytuje registrující poskytovatel,

b/ specializovaná ambulantní péče, která je poskytována v rámci jednotlivých oborů zdravotní péče podle § 4 odst. 4,

c/ stacionární péče, jejímž účelem je poskytování zdravotní péče pacientům, jejichž zdravotní stav vyžaduje opakované denní poskytování ambulantní péče.

Součástí primární ambulantní péče poskytované registrujícími poskytovateli v oboru všeobecné praktické lékařství a praktické lékařství pro děti a dorost je vždy návštěvní služba.

4.2 Jednodenní péče

Jednodenní péče je zdravotní péčí, při jejímž poskytnutí se vyžaduje pobyt pacienta na lůžku po dobu kratší než 24 hodin, a to s ohledem na charakter a délku poskytovaných zdravotních výkonů. Při poskytování jednodenní péče musí být zajištěna nepřetržitá dostupnost akutní lůžkové péče intenzivní.

4.3 Lůžková péče

Lůžková péče je zdravotní péčí, kterou nelze poskytnout ambulantně a pro její poskytnutí je nezbytná hospitalizace pacienta. Lůžková péče musí být poskytována v rámci nepřetržitého provozu.

Lůžkovou péčí je

a/ akutní lůžková péče intenzivní, která je poskytována pacientovi v případech náhlého selhávání nebo náhlého ohrožení základních životních funkcí nebo v případech, kdy lze tyto stavy důvodně předpokládat,

b/ akutní lůžková péče standardní, která je poskytována pacientovi s náhlým onemocněním nebo náhlým zhoršením chronické nemoci, které nevedou bezprostředně k selhávání životních funkcí, nebo za účelem provedení zdravotních výkonů, které nelze provést ambulantně; v rámci akutní lůžkové péče je poskytována též včasná léčebná rehabilitace,

c) následná lůžková péče, která je poskytována pacientovi, u kterého byla stanovena základní diagnóza a došlo ke stabilizaci jeho zdravotního stavu a jehož zdravotní stav vyžaduje doléčení nebo poskytnutí zejména léčebně rehabilitační péče; v rámci této lůžkové péče může být poskytována též následná intenzivní péče pacientům, kteří jsou částečně nebo úplně závislí na podpoře základních životních funkcí,

d) dlouhodobá lůžková péče, která je poskytována pacientovi, jehož zdravotní stav nelze léčebnou péčí podstatně zlepšit a bez soustavného poskytování ošetrovatelské péče se zhoršuje.

4.4 Zdravotní péče poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí pacienta

Zdravotní péči poskytovanou ve vlastním sociálním prostředí pacienta jsou

a/ návštěvní služba,

b/ domácí péče, kterou je ošetrovatelská péče, léčebně rehabilitační péče nebo paliativní péče poskytované v domácím prostředí pacienta

c/ umělá plicní ventilace a dialýza.

V rámci zdravotní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta lze vykonávat pouze takové zdravotní výkony, jejichž poskytnutí není podmíněno technickým a věcným vybavením nutným k jejich provedení ve zdravotnickém zařízení.

5 Práva pacienta (§ 28 - § 40)

a/ Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

b/ Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

c/ Nestanoví-li zákon jinak, pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo:

- na úctu a důstojné zacházení,

- svobodnou volbu poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, toto se netýká nezletilých nebo nespěprávných pacientů a dále situací, kdy by aplikace tohoto práva mohla ohrozit život pacienta nebo je poskytovatel určen okolnostmi (převoz pacienta, nařízená izolace či karanténa, atd.),

- vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby,

- být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení,

- na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce v případě nezletilé nebo nespěprávné osoby,

- přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem, a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem; to neplatí, jde-li o dospělé a svéprávné osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,

- být předem informován o ceně a způsobu úhrady poskytovaných zdravotních služeb, které nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění,

- znát jméno (jména) a příjmení pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb,

- odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka,
- přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče,
- přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních,
- na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb.

d/ Nesvéprávný nebo nezletilý pacient může požadovat, aby při poskytování zdravotních služeb nebyla přítomna osoba, o které uvádí, že jde o osobu, která ho týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává.

e/ Pacient se smyslovým postižením nebo těžkými komunikačními problémy, má právo dorozumívat se pro něj srozumitelným způsobem, to se týká i tlumočení z cizího jazyka,

f/ Pacient se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá psa se speciálním výcvikem, má právo na jeho přítomnost.

5.1 Povinnost poskytovatele informovat pacienta

Poskytovatel je povinen

- zajistit, aby byl pacient srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách (dále jen „informace o zdravotním stavu“),
- umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny, v případě nezletilé nebo nesvéprávné osoby se toto právo vztahuje rovněž i na zákonného zástupce.

Informaci o zdravotním stavu podává ošetřující zdravotnický pracovník. Dále provede do zdravotnické dokumentace záznam o tom, že byla informace podána.

Informace o zdravotním stavu se nepodává pacientovi, který v důsledku svého zdravotního stavu není schopen poskytnuté informace vůbec vnímat.

5.2 Informace o zdravotním stavu pacienta

Pacient se může vzdát podání informace o svém zdravotním stavu, popřípadě může určit, které osobě má být podána. Záznam o tomto rozhodnutí je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi. Záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník.

K vzdání se podání informace o zdravotním stavu se nepřihlíží, jde-li o informaci, že pacient trpí infekční nemocí nebo jinou nemocí, v souvislosti s níž může ohrozit zdraví nebo život jiných osob.

Informace o nepříznivé diagnóze nebo prognóze může být v nezbytně nutném rozsahu a po dobu nezbytně nutnou zadržena, lze-li důvodně předpokládat, že by její podání mohlo pacientovi způsobit závažnou újmu na zdraví. Takto nelze postupovat v těchto případech:

- informace umožní podniknout preventivní opatření nebo podstoupit včasnou léčbu,
- zdravotní stav pacienta představuje riziko pro jeho okolí,
- pacient žádá výslovně o přesnou a pravdivou informaci, aby si mohl zajistit osobní záležitosti.

Pacient může při přijetí do péče určit osoby, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu a/nebo nahlížet do jeho zdravotnické dokumentace. Neučiní-li tak, pak toto právo mají osoby blízké. Záznam o vyjádření pacienta je součástí zdravotnické dokumentace o něm vedené; záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník. Součástí záznamu je rovněž sdělení pacienta, jakým způsobem mohou být informace o jeho zdravotním stavu sdělovány.

5.3 Souhlas s poskytnutím zdravotních služeb nebo jejich odmítnutí

Souhlas s poskytnutím zdravotních služeb (dále jen „souhlas“) se pokládá za:

- a) svobodný, je-li dán bez jakéhokoliv nátlaku,
- b) informovaný, je-li pacientovi před vyslovením souhlasu podána informace nebo se podání informace vzdal.

Písemná forma souhlasu se vyžaduje v případě hospitalizace, na základě rozhodnutí poskytovatele, nebo pokud tak stanoví jiný právní předpis.

Pokud pacient i po opakovaném podání informace o jeho zdravotním stavu odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, učiní o tom písemné prohlášení (revers).

Pacient může svůj souhlas odvolat. Toto odvolání není účinné, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušování může způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení života pacienta.

Písemný souhlas, odvolání souhlasu nebo odmítnutí je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; podepíše je pacient a zdravotnický pracovník. Odmítá-li pacient takový záznam podepsat, zdravotnický pracovník tuto skutečnost do záznamu doplní a záznam podepíše namísto pacienta svědek.

Pokud pacient svou vůli projeví jiným než požadovaným způsobem, zdravotnický pracovník zaznamená nepochybný projev vůle pacienta do zdravotnické dokumentace o něm vedené, uvede způsob, jakým pacient svou vůli projevil, a zdravotní důvody bránící pacientovi ve vyjádření požadovaným způsobem. Záznam podepíše zdravotnický pracovník a svědek.

(8) Jestliže pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav vyslovit souhlas s poskytováním zdravotních služeb, a nejde-li o zdravotní služby, které lze poskytnout bez souhlasu, vyžaduje se souhlas osoby určené pacientem podle § 33 odst. 1, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, manžela nebo registrovaného partnera, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas rodiče, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas jiné osoby blízké způsobilé k právním úkonům, pokud je známa.

5.3.1 Nezletilý pacient a pacient zbavený způsobilosti k právním úkonům²

Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující způsobilost fyzických osob k právním úkonům³ s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.

Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci informaci o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí

- neodkladné péče, která není péčí,⁴
- akutní péče,

kdy souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

Jde-li o pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům, předcházející odstavce se použijí obdobně s tím, že věk pacienta se nezohledňuje

5.4 Dříve vyslovené přání

Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, vyslovit souhlas nebo nesouhlas předem (dále jen „dříve vyslovené přání“).

² Novelizované znění dle zákona č. 66/2013 Sb.

³ Občanský zákoník. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Podle § 38, odst. 4

Dříve vyslovené přání:

- platí 5 let,
- musí být učiněno písemnou formou a opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta,
- jeho součástí je i písemné poučení o důsledcích tohoto rozhodnutí od lékaře v oboru péče, s nímž dříve vyslovené přání souvisí,
- nelze uplatnit, jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty zbavené způsobilosti k právním úkonům.

Pacient může učinit dříve vyslovené přání též při přijetí do péče poskytovatelem nebo kdykoliv v průběhu hospitalizace, a to pro poskytování zdravotních služeb zajišťovaných tímto poskytovatelem. Takto vyslovené přání se zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; záznam podepíše pacient, zdravotnický pracovník a svědek, zde není vyžadován ověřený podpis pacienta.

Dříve vyslovené přání nelze respektovat, pokud by ohrozilo pacienta nebo jiné osoby.

6 Povinnosti pacienta a jiných osob (§ 41 - § 42)

Pacient je při poskytování zdravotních služeb povinen:

- po vyslovení souhlasu dodržovat navržený individuální léčebný postup,
- řídit se vnitřním řádem,
- po vyslovení souhlasu uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo jiných zdrojů,
- pravdivě a úplně informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu a o své anamnéze,
- nepožívat během hospitalizace alkohol nebo jiné návykové látky.

Zákonný zástupce pacienta je povinen vytvořit podmínky pro splnění povinností pacientem.

Pacient nebo jeho zákonný zástupce jsou povinni prokázat svou totožnost, pokud o to poskytovatel péče požádá. Pokud odmítne, může poskytovatel odmítnout poskytnutí zdravotní péče.

7 Práva a povinnosti poskytovatele (§ 45 - § 48)

Poskytovatel je povinen poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni a vytvořit podmínky k zajištění uplatňování práv a povinností pacientů a dalších zúčastněných osob.

Povinnosti poskytovatele:

- informovat pacienta o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění, a to před jejich poskytnutím, a vystavit účet za tyto služby,
- zpracovat a zpřístupnit pacientům ceník poskytovaných zdravotních služeb nehrazených a částečně hrazených,
- vymezit provozní a ordinační hodiny,
- opatřit zdravotnické zařízení viditelným označením, které musí obsahovat obchodní firmu, název nebo jméno, popřípadě jména a příjmení poskytovatele, a identifikační číslo, bylo-li přiděleno,
- v době nepřítomnosti nebo dočasného přerušení poskytování zdravotních služeb zpřístupnit pacientům informaci o poskytnutí neodkladné péče jiným poskytovatelem v rámci jeho ordinační doby,
- předat zprávu o poskytnutých zdravotních službách registrujícímu lékaři,
- předat jiným poskytovatelům zdravotních služeb nebo poskytovatelům sociálních služeb potřebné informace o zdravotním stavu pacienta nezbytné k zajištění návaznosti dalších zdravotních a sociálních služeb poskytovaných pacientovi,
- zpracovat seznam zdravotních služeb, k jejichž poskytnutí je vyžadován písemný souhlas; to neplatí pro poskytovatele zdravotnické záchranné služby, zdravotnické dopravní služby, přepravy pacientů neodkladné péče a lékárenské péče,
- informovat pacienta o tom, že se na poskytování zdravotních služeb mohou podílet osoby získávající způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, a to včetně nahlížení do zdravotnické dokumentace, a že pacient může přítomnost těchto osob při poskytování zdravotních služeb a nahlížení do zdravotnické dokumentace zakázat,

Poskytovatel je dále povinen spolupracovat se správními orgány České republiky.

Další povinnosti poskytovatele:

- seznámit pacienta jeho právy a povinnostmi a vnitřním řádem,
- sestavit, koordinovat a realizovat individuální léčebný postup,
- zajistit pro pacienta informaci o dalších zdravotních službách a dalších možných sociálních službách, které mohou zlepšit jeho zdravotní stav, zejména o možnostech sociální, pracovní a pedagogické rehabilitace,
- zpřístupnit potřebné informace o pacientovi jinému poskytovateli nebo jinému zdravotnickému pracovníkovi, od nichž si pacient vyžádal konzultační služby,

- spolupracovat s poskytovatelem zdravotnické záchranné služby,
- zajistit účast zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb při epidemiích nebo při nebezpečí jejich vzniku,

Poskytovatel je dále povinen zajistit, aby osoby, které se u něho připravují na výkon zdravotnického povolání, mohly vykonávat odbornou praxi a provádět činnosti, včetně zdravotních výkonů a záznamů do zdravotnické dokumentace, které jsou součástí výuky, a to pod přímým vedením oprávněného pracovníka.

8 Povinnosti zdravotnického pracovníka (§ 49)

Zdravotnický pracovník je povinen

- poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost podle jiných právních předpisů, v rozsahu odpovídajícím jeho způsobilosti, zdravotnímu stavu pacienta, na náležité odborné úrovni a řídit se etickými principy,
- poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby poskytnutí zdravotních služeb,
- plnit další povinnosti stanovené tímto zákonem nebo jinými právními předpisy.

9 Práva zdravotnického pracovníka (§ 50)

Zdravotnický pracovník má právo

- získat od pacienta informace o tom, že pacient, kterému má poskytovat zdravotní služby, je nosičem infekční nemoci podle zákona o ochraně veřejného zdraví, a o dalších závažných skutečnostech týkajících se pacientova zdravotního stavu,
- neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví.

Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání. V takovém případě je povinen zajistit poskytnutí služeb jiným pracovníkem poskytovatele, není-li k dispozici takový, pak jiného poskytovatele. Záznam o odmítnutí a zajištění jiného zdravotnického pracovníka nebo poskytovatele je součástí zdravotnické dokumentace; záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník.

10 Zachování mlčenlivosti v souvislosti se zdravotními službami (§ 51)

Poskytovatel je povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.

Za porušení povinné mlčenlivosti se nepovažuje

- předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti poskytovaných zdravotních služeb,
- sdělování údajů nebo jiných skutečností, je-li poskytovatel zproštěn pacientem, popřípadě zákonným zástupcem pacienta, mlčenlivosti a sděluje-li údaje nebo tyto skutečnosti v rozsahu zproštění,
- sdělování, popřípadě oznamování údajů nebo jiných skutečností podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, pokud z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů vyplývá, že údaje nebo skutečnosti lze sdělit bez souhlasu pacienta,
- sdělování údajů nebo jiných skutečností pro potřeby trestního řízení způsobem stanoveným právními předpisy upravujícími trestní řízení, za porušení povinné mlčenlivosti se rovněž nepovažuje sdělování údajů nebo jiných skutečností při plnění zákonem uložené povinnosti překazit nebo oznámit spáchání trestného činu.
- Za porušení povinné mlčenlivosti se dále nepovažuje sdělování údajů nebo jiných skutečností poskytovatelem v nezbytném rozsahu pro ochranu vlastních práv v trestním řízení, občanskoprávním řízení, rozhodčím řízení a ve správním řízení nebo sdělování skutečností soudu nebo jinému orgánu, je-li předmětem řízení před soudem nebo jiným orgánem spor mezi poskytovatelem, popřípadě jeho zaměstnancem, a pacientem nebo jinou osobou uplatňující práva na náhradu škody nebo ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb; v této souvislosti je poskytovatel oprávněn předat soudnímu znalci, znaleckému ústavu, komoře nebo odborníkovi, kterého si zvolí, též kopii zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi za účelem vypracování znaleckého nebo odborného posudku vyžádaného obhajobou, nebo účastníkem v občanském soudním řízení.
- Za porušení povinné mlčenlivosti se též nepovažuje sdělování údajů nebo jiných skutečností zdravotnickým pracovníkem, který je členem komory, v nezbytném rozsahu pro účely řízení prováděných orgány komory.

Povinná mlčenlivost obdobně platí i pro:

- zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky, a to v souvislosti s výkonem jejich povolání,
- zdravotnické pracovníky nebo jiné odborné pracovníky, kteří již nevykonávají své povolání, a informace získali v souvislosti s bývalým výkonem povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka nebo zaměstnání při poskytování zdravotních služeb,

- osoby získávající způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka,
- osoby uvedené v § 65 odst. 2 nahlížející bez souhlasu pacienta do zdravotnické dokumentace o něm vedené,
- členy odborných komisí podle zákona o specifických zdravotních službách,
- osoby uvedené v § 46 odst. 1 písm. g),
- další osoby, které v souvislosti se svou činností vykonávanou na základě jiných právních předpisů zjistí informace o zdravotním stavu pacienta nebo informace s tím související.

10. 1 Osoby oprávněné nahlížet do dokumentace bez souhlasu pacienta

Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou bez jeho souhlasu nahlížet kromě pracovníků poskytovatele ze zákona i další osoby, tato problematika je pojednána v kapitole 8, která se zabývá právním rámcem pro vedení zdravotnické dokumentace.

Otázky k procvičení:

1. Účelem primární ambulantní péče je:

- a) *poskytování preventivní, diagnostické, léčebné a posudkové péče a konzultací, dále koordinace a návaznost poskytovaných zdravotních služeb jinými poskytovateli. Tuto zdravotní péči pacientovi poskytuje registrující poskytovatel*
- b) preventivní péče, jejímž účelem je včasné vyhledávání faktorů, které souvisí se vznikem nemoci nebo zhoršením zdravotního stavu, a provádění opatření směřujících k eliminaci těchto rizik
- c) dispenzární péče, jejímž účelem je aktivní a dlouhodobé sledování zdravotního stavu pacienta s rizikovým onemocněním nebo stavem

2. Pacient může svůj souhlas odvolat. Toto odvolání není účinné, pokud:

- a) není k dispozici dokumentace pacienta
- b) se pacient vzdal podání informace o svém zdravotním stavu
- c) *již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušlení může způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení života pacienta*

3. Pro poskytnutí zdravotních služeb nezletilému pacientovi, jehož zákonnými zástupci jsou rodiče, se nejprve musí:

- a) *zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku*

- b) zajistit souhlas obou rodičů k poskytnutí zdravotních služeb, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav pacienta nebo kvalitu jeho života
- c) ověřit, zda je k poskytnutí služeb důvod

4. Dříve vyslovené přání

- a) platí neomezeně do odvolání
- b) musí být učiněno písemnou formou a podepsáno pacientem
- c) *nelze uplatnit, jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty zbavené způsobilosti k právním úkonům*

5. Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že

- a) *by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví*
- b) pacient, kterému má poskytovat zdravotní služby, je nosičem infekční nemoci podle zákona o ochraně veřejného zdraví
- c) mu pacient nesdělí závažné skutečnosti týkající se jeho zdravotního stavu